

2. Страпчук С. Механізм забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств на засадах циркулярної економіки. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 2. С.33-40.

3. Статистичний збірник «Довкілля України». URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm

4. Reganold, J. P., & Wachter, J. M. (2016). Organic agriculture in the twenty-first century. *Nature Plants*, 2(2), 15221. <https://doi.org/10.1038/nplants.2015.221>.

Тарасенко В.М.,

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Рудік Н.М.,

к.с.г.н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РИНКОВОГО САМОРЕГУЛЮВАННЯ

Визначальним критерієм, що характеризує стан національної економіки, її можливості інтегруватися в світовий ринок є конкурентоспроможність. Формування конкурентного середовища в сучасному інформаційно-технологічному світі забезпечує інноваційна модель розвитку економіки. На формування конкурентного середовища активно впливає самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності. Розвиток підприємництва значною мірою визначає реалізацію економічного потенціалу на світовому ринку. Ефективна конкурентна політика є однією з передумов інтеграції національного ринку в загальноєвропейський. Від поглядів, що домінують в науці залежить економічна політика держави й економічна теорія виступає її підґрунтям.

Основу механізму функціонування сучасної економіки становить поєднання ринкового та державного регулювання в різних співвідношеннях, згідно обраної моделі. Проте визнання такого механізму пройшло складний шлях в еволюційному плані.

Дослідження механізму функціонування економіки було започатковано на рівні окремих товаровиробників, натепер це макрорівень, і лише окремі процеси на рівні суспільства. Найбільш значним був вклад класичної політекономії, школи, засновником якої вважають Адама Сміта.

Вчений увійшов в історію економічної думки як засновник глибокого, системного викладу світової теорії економічної науки. Його теорія економічного устрою, заснована на ідеях лібералізму, принципах економічної свободи як підвалин розбудови й розвитку вільного, демократичного, громадянського суспільства[1].

Основні погляди Адама Сміта відображені в роботі «Дослідження про природу та причини багатства народів» що вийшла в світ в 1776 році. Праця складається із п'яти книг. Основним його постулатом, надзвичайно прогресивним, для того часу був механізм саморегулювання економіки.

В основу здатності ринку до саморегулювання Адам Сміт поклав механізм ціноутворення. Він виділив ціну природну, яка покриває витрати на виробництво і відповідно забезпечує середню норму прибутку, та ринкову, за якою товар продається на ринку. В роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» основні ідеї - економічна свобода, а вплив держави на економіку перешкоджає її нормальному розвитку. І натепер ця праця Адама Сміта вважається загально визнаною базою економічної освіти. В 2005 році науковці Шотландії цю працю включили в список 100 кращих шотландських книг. Так вшанували великого теоретика, «адвоката ринку».

Сміт вважав будь-яке втручання держави у вільну конкуренцію є не бажаним, а економічна політика держави має бути заснована на принципі „лесе фер” („laissez faire”, від фр. – дозволяти діяти, не заважати). Згідно поглядів Сміта, природний порядок має бути заснований на ліберальній економічній ідеї вільного підприємництва та невтручання держави в господарську діяльність. Базова теза - ринок здатний до саморегулювання за допомогою цін. Йому належить принцип „невидимої руки”, під яким розумів стихійні об'єктивні закони ринкової економіки, які діють незалежно від волі і бажань окремих людей. На практиці це механізм стихійної координації економічної поведінки суб'єктів господарювання та узгодження їх власних інтересів за умов вільної ринкової конкуренції. Адам Сміт вважав що «Економічна людина», як суб'єкт економічних відносин є: поінформованою про ситуацію на ринку; незалежною, здатною самостійно приймати рішення; керуватися у своїй діяльності особистими егоїстичними економічними інтересами і потребами; здатна раціоналізувати свою діяльність з метою максимізації вигод.

Власна вигода досяжна лише через задоволення чиеїсь потреби. Споживачі досягають задоволення потреб товарами та послугами максимізуючи загальну корисність. Виробники досягають мети - максимізації прибутку виробляючи товари та послуги на які є попит. Як результат рушійний мотив - особистий інтерес, а об'єднує всіх ринок, де координатором виступає ціна. Кожен економічний агент маючи метою особисту вигоду служить інтересам суспільства, а ринковий механізм забезпечує досягнення максимальної ефективності. В підсумку ресурси суспільства витрачаються найефективніше.

Сміт висловлювався за державне регулювання мінімуму заробітної плати, норми позичкового відсотку, і держава повинна охороняти життя, власність громадян [1].

Отже робота вільного ринку за Адамом Смітом базується на внутрішніх економічних механізмах.

Цікавим було бачення добробуту суспільства, яке Адам Сміт пов'язував із зростанням продуктивності праці через розподіл праці і спеціалізацію. Адам Сміт первісну вартість продукту при розподілі розділяв на: заробітну плату, прибуток і ренту. Сукупний суспільний продукт ділиться на дві основні

частини: капітал, споживання непродуктивними класами суспільства. співвідношення яких визначає добробут суспільства. Зростання частки капіталу, уможливорює зростання суспільного багатства.

Неспроможність ринкових механізмів до саморегулювання економіки показала Велика депресія 1929-33 рр. З метою створення чистої науки, яка обґрунтувала виключно економічну мотивацію господарської діяльності з часом виокремився напрям – економікс, в послідуєчому з різними економічними школами. Їх внесок в розуміння господарського життя, його трендів, формування нової економіки, соціально-економічних політик держави беззаперечні. Проте їх формування доповнило базову теорію класиків, яка залишається засадничою, базовою і доповнюється послідуєчими школами, а внесок Адама Сміта залишається неперевершеним. Класична політична економія ціле століття впливала на економічну політику більшості держав [2].

Як засновник класичної школи, фахівець і вчений в області економіки і фінансів Адам Сміт був належним чином оцінений і вшанований. Він був першим шотландцем, зображеним в 2007 році на англійській новій 20 фунтовій банкноті, а взагалі його портрет на банкнотах з'явився вперше в 1981 році на облігації в 50 фунтів стерлінгів, випущеній Банком Клайдсдейл в Шотландії.

Для нагородження високопрофесійних фахівці в області економіки і фінансів Європейський науково-промисловий консорціум (EUROPEAN SCIENTIFIC AND INDUSTRIAL CONSORTIUM «ESIC»), заснував медаль Адама Сміта.

Заслуга Сміта полягає в започаткуванні систематизованого викладу політичної економії. Опрацюванні значення особистого інтересу як рушійної сили прогресу за умов забезпечення однакових можливостей для всіх. Ринковий механізм створить гармонію лише тоді, коли його буде включено у відповідні правові та інституціональні рамки. Англійський історик економічної думки М. Блауг писав: «...Сміту немає рівних ні у XVIII, ні навіть у XIX ст. за глибиною і точністю проникнення в суть економічного процесу, економічної мудрості...» [3].

Література:

1. Історія економічних вчень: Навчальний посібник / За ред. В. В. Кириленка. – Тернопіль: „Економічна думка”, 2007. – 233 с. http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/istoriya_econ_vthen_kyrylenko.pdf

2. Історія економічних вчень: підручник / за ред. Тарасевича В. М., Петруні Ю. Є. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 352 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Petrunia_Yurii/Istoriia_ekonomichnykh_vchen.pdf

3. Сміт А. Економічне вчення. <https://buklib.net/books/23549/>

4. Рудік Н.М. Організаційно – правові аспекти реалізації потенціалу підприємництва. *Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку*: зб. матеріалів Міжнародної науково – практичної Інтернет конференції / за ред. д.е.н., проф. Танклевської Н.С. Херсон : ХДАУ, 16-17 квітня 2020 р. 210с.